

PARTEA ÎNTÂI

CONSPIRAȚIA

Rădăcina tuturor relelor

Este *dragostea față de bani* rădăcina tuturor relelor? Sau poate că *ignorarea banilor* este rădăcina tuturor relelor...

Ce ați învățat despre bani la școală? V-ați întreat vreodată de ce sistemele noastre școlare nu prea ne învață mare lucru – dacă ne învață ceva – despre bani? O fi absența educației financiare în școlile noastre o neglijență a celor care sunt responsabili cu învățământul? Sau este o parte a unei conspirații mai ample?

Nu contează dacă suntem bogați sau săraci, educați sau needucați, copii sau pensionari sau încă activi – folosim cu toții bani. Ne place sau nu, banii au un impact extrem de puternic asupra vieții noastre în ziua de azi. Să omitem subiectul banilor în sistemul nostru educațional este crud și imoral.

Comentariul cititorilor:

Dacă nu ne trezim ca țară și nu începem să ne asumăm responsabilitatea propriei educații în problemele de bani, dacă nu îi vom învăța pe copiii noștri acest lucru, suntem pregătiți să avem un accident de tren de proporții catastrofice.

Kathryn Morgan

Am făcut liceul și școala generală în Florida și Oklahoma. Nu am primit niciun fel de educație financiară. Ca urmare, am fost nevoit să urmez cursuri de prelucrare a lemnului și a metalelor.

Wayne Porter

Schimbarea regulilor banilor

În 1971 președintele Richard Nixon a schimbat regulile banilor: fără aprobarea Congresului, el a rupt legătura dintre dolarul american și aur. El a luat această decizie unilaterală pe parcursul unei întâlniri discrete, care a durat două zile, pe insula Minot, în statul Maine, fără să se consulte cu Departamentul de Stat sau cu sistemul monetar internațional.

Președintele Nixon a schimbat regulile deoarece țările care erau plătite în dolari americani au devenit sceptice atunci când Trezoreria Statelor Unite a început să tipărească din ce în ce mai mulți bani ca să acopere datoria externă și și-au schimbat imediat dolarii pe care îi aveau în aur, secătuiind cea mai mare parte a rezervelor de aur ale Statelor Unite. Tezaurul a fost golit deoarece guvernul importa mai mult decât exporta și din cauza războiului din Vietnam, care era foarte costisitor. Pe măsură ce economia noastră creștea, importam din ce în ce mai mult petrol.

În limbajul de zi cu zi, America intra în faliment. Cheltuiam mai mult decât câștigam. Statele Unite nu-și mai puteau plăti notele de plată – atât timp cât acestea trebuiau plătite în aur. Rupând legătura dintre dolar și aur și declarând că transformarea dolarilor în aur este ilegală, Nixon a permis Statelor Unite să-și plătească datoriile tipărind bani.

În 1971, regulile mondiale ale banilor s-au schimbat și a început cea mai prosperă perioadă din istoria umanității. Boomul a continuat atât timp cât lumea ne-a acceptat banii dubioși, susținuți de nimic altceva decât de promisiunea contribuabililor americani că vor plăti facturile Statelor Unite.

De când Nixon a schimbat referința standard a monedei americane la aur, inflația a explodat. Petrecerea continua. Pe măsură ce se tipăreau, în fiecare deceniu, tot mai mulți bani, valoarea dolarului scădea, iar prețurile bunurilor și ale activelor creșteau. Chiar și americanii din clasa mijlocie deveneau milionari pe măsură ce prețurile caselor creșteau. Primeau carduri de credit prin poștă. Banii curgeau liber. Ca să-și plătească debitele făcute cu cardul, oamenii își foloseau casele pe post de ATM. Valoarea caselor creștea continuu, nu?

Orbiți de lăcomie și de ușurința cu care puteau lua credite, mulți oameni fie că nu au văzut, fie că nu au ținut cont de semnalele de avertisment pe care un astfel de sistem le emitea.

În 2007 ne-a intrat în vocabular o nouă sintagmă: *datornic cu risc ridicat* – o persoană care împrumută bani să-și cumpere o casă pe care nu și-o poate permite. La început, s-a crezut că problema debitorilor cu risc ridicat era limitată la câteva persoane sărace sau la cei cuprinși de „nebie financiară“, care visau să aibă propriile case. Sau, se credea că era limitată la speculanți care încercau să facă rapid un ban. Chiar și candidatul republican la președinție John McCain nu a luat în serios criza până la sfârșitul lui 2008, încercând să asigure pe toată lumea: „Baza noastră economică este foarte puternică.“

Cam pe la aceeași dată, un alt cuvânt și-a făcut loc în conversațiile noastre zilnice: *refinanțare* – salvarea celor mai mari bănci ale noastre de aceeași probleme pe care le au și datornicii cu risc ridicat, o datorie prea mare și insuficiente lichidități. Pe măsură ce criza financiară s-a răspândit, milioane de oameni și-au pierdut serviciul, casa, economiile, banii pentru facultatea copiilor, fondurile de pensii. Cei care, până acum, nu au pierdut nimic se tem că ar putea urma. Chiar statele în sine simt amenințarea: guvernatorul Californiei, Arnold Schwarzenegger, a început să vorbească despre emiterea de IOU* în locul cecurilor de salarii pentru legislativul californian, deoarece statul lor, una dintre cele mai mari economii ale lumii, se apropie de faliment.

Când a început anul 2009, lumea se uita la președintele nou ales, Barack Obama, căutând salvarea.

Un furt de lichidități

În 1983 am citit o carte de R. Buckminster Fuller intitulată *Grunch of Giants*. Cuvântul *grunch* este un acronim pentru *Gross Universe Cash Heist***. Este o carte despre cei superbogați și ultraputernici și despre felul în care ei au furat de la oameni și i-au exploatat timp de secole. Este o carte despre conspirația celor bogați.

Grunch of Giants trece de la regii și reginele de acum câteva mii de ani la timpurile moderne. Ea explică felul în care cei bogați și puternici au dominat întotdeauna masele. Aflăm și cum hoții moderni ai băncilor nu mai trebuie să poarte măști. Mai degrabă, ei poartă costum și cravată, au

* Cecuri pe care scrie „I Owe You“ (îți datorez) o sumă și semnătura, documente prin care este recunoscută oficial o datorie. (N. trad.)

** Cel mai mare furt al universului. (N. trad.)

competențe academice și jefuiesc băncile din interior, nu din exterior. După ce am citit *Grunch of Giants* acum mulți ani, am putut prevedea venirea actualei crize financiare – doar că nu știam momentul exact când va veni. Unul dintre motivele pentru care investițiile mele și afacerile pe care le am o duc bine, în ciuda crizei economice, este că am citit *Grunch of Giants*. Cartea mi-a dat suficient timp să mă pregătesc pentru criză.

Cărțile despre conspirații sunt scrise de oameni periferici. Dr. R. Buckminster Fuller, deși era înaintea timpurilor sale din punctul de vedere al gândirii, cu greu putea fi numit o persoană periferică. A urmat cursurile Universității Harvard și, deși nu și-a luat licența acolo, s-a descurcat foarte bine (la fel ca un alt faimos individ care a renunțat la Harvard, Bill Gates). Institutul American al Arhitecților îl onorează pe Fuller, considerându-l unul dintre cei mai mari arhitecți și designeri ai Americii. Se spune despre el că ar fi unul dintre cei mai realizați americani din istorie, având pe numele său un număr substanțial de patente. A fost un futurist respectat și a constituit sursa de inspirație pentru versul „bunicul viitorului“ din cântecul lui John Denver „What One Man Can Do“. Fuller a fost un apărător al mediului mult înainte ca majoritatea oamenilor să știe ce înseamnă acest lucru. Dar, mai mult decât orice, este respectat pentru că și-a folosit geniul pentru a face o lume de care să beneficieze toți... nu numai el sau cei bogați și puternici.

Am citit mai multe cărți ale doctorului Fuller înainte de a ajunge la *Grunch of Giants*. Problema a fost pentru mine că majoritatea cărților lui erau despre matematică și știință. Acele cărți mă depășeau cu mult. Dar am înțeles *Grunch of Giants*.

Lectura acestei cărți mi-a confirmat multe dintre suspiciunile mele nemărturisite despre felul în care funcționează lumea. Am început să înțeleg de ce la școală nu îi învățăm pe copiii noștri despre bani. Am aflat și de ce am fost trimis în Vietnam să lupt într-un război pe care nu ar fi trebuit să îl pornim. Simplu spus, războiul este profitabil. Războiul are legături, de multe ori, cu lăcomia, și nu cu patriotismul. După nouă ani de armată, patru la Academia Militară Federală și cinci ca pilot al Corpului Pușcașilor Marini, trecând de două ori prin infernul Vietnamului, nu pot decât să fiu de acord cu dr. Fuller. Am înțeles printr-o experiență directă de ce el se referă la CIA ca la *Capitalism's Invisible Army**.

* Armata Invizibilă a Capitalismului. (N. trad.)

Cel mai bun lucru legat de *Grunch of Giants* a fost că a trezit studentul din mine. Pentru prima dată în întreaga mea viață, am dorit să studiez un subiect: modul în care cei bogați și puternici ne exploatează legal pe noi, ceilalți. Din 1983 am studiat și citit peste cincizeci de cărți pe acest subiect. În fiecare dintre cărți am găsit câte o bucățică de puzzle. Paginile pe care le citiți acum îl reconstituie integral.

Există o conspirație?

Teorii ale conspirației sunt pe toate drumurile. Le-am auzit cu toții. Există teorii ale conspirației referitoare la asasinii lui Lincoln, Kennedy sau Martin Luther King. Am auzit și teorii ale conspirației despre 11 septembrie 2001. Aceste teorii nu vor muri niciodată. Teoriile sunt teorii. Ele se bazează pe bănuieli și pe întrebări la care nu s-a dat un răspuns.

Nu scriu această carte ca să vă vând încă o teorie a conspirației. Cercetările mele m-au convins că au fost multe conspirații ale celor bogați, atât în trecut, cât și în prezent, și că vor fi multe alte conspirații în viitor. Când sunt în joc bani și putere, întotdeauna vor fi conspirații. Banii și puterea îi vor face întotdeauna pe oameni să comită acte de corupție. De exemplu, în 2008, Bernard Madoff a fost acuzat că a construit o piramidă Ponzi* de 50 de miliarde de dolari cu scopul de a-i frauda nu numai pe clienții bogați, ci și școlile, societățile de binefacere și fondurile de pensii. Cândva, ocupa foarte respectata poziție de președinte al NASDAQ. Nu ar mai fi avut nevoie de bani. Totuși, i-a furat timp de ani buni de la oameni foarte inteligenți și de la organizații valoroase care se bazau pe competența lui în piețele financiare.

Un alt exemplu al corupției la care duc banii și puterea este cheltuirea a peste jumătate de miliard de dolari pentru a fi ales președintele Statelor Unite, un job care îți aduce numai 400 000\$. Să cheltuiești asemenea sume pentru o alegere nu este un lucru sănătos pentru țara noastră.

Deci, a existat o conspirație? Eu cred că da, într-un fel. Dar întrebarea ar fi: Și ce dacă? Și ce veți face? Cei mai mulți dintre oamenii care au

* Denumită după Charles Ponzi (1882–1949), italian naturalizat în Statele Unite, care a folosit schema jocurilor piramidale prin anii 1920, promițând beneficii de 50% în 45 de zile de la investiție. Ponzi pare să fi fost inspirat de jocul piramidal al lui William Miller, care s-a folosit de aceeași schemă în 1899, obținând 1 milion de dolari, dar schema pare să fie și mai veche. (*N. red.*)

generat această criză financiară sunt morți și, totuși, ce au făcut ei are efect și acum. Să ne certăm cu morții este inutil.

Indiferent dacă este o conspirație sau nu, există anumite circumstanțe și evenimente care au impact profund și invizibil asupra propriei vieți. Să ne uităm, de exemplu, la educația financiară. M-am mirat de multe ori că educația financiară lipsește din programa de învățământ. În cel mai bun caz, copiii noștri sunt învățați cum să mențină echilibrat un carnet de cecuri, cum să speculeze acțiuni la bursă, cum să economisească bani în bănci și cum să investească într-un plan de pensii pe termen lung. Cu alte cuvinte, ei sunt învățați să își dea banii celor bogați, care, se presupune, sunt preocupați doar de binele celor de la care au luat banii.

De fiecare dată când un educator aduce în clasă un bancher sau un consilier financiar, el nu face altceva decât să lase vulpea să intre în coteț. Nu vreau să spun că bancherii sau consilierii financiari sunt oameni răi. Tot ceea ce vreau să spun este că ei sunt agenții celor bogați și puternici. Sarcina lor nu este să informeze, ci să recruteze viitori clienți. Din acest motiv, ei propovăduiesc doctrina economisirii banilor și investirii lor în fonduri mutuale. Repet: acest lucru nu este rău. Este o afacere bună pentru bancă. Nu este cu nimic diferit de recrutorii armatei terestre sau ai marinei care veneau în școală când eu eram elev și le vindeau elevilor și studenților texte despre gloria de a-ți servi țara.

Una dintre cauzele acestei crize financiare este că majoritatea oamenilor nu pot deosebi un sfat financiar bun de unul prost. Cei mai mulți nu pot deosebi un bun consilier financiar de un escroc. Cei mai mulți nu pot face diferența dintre o investiție bună și una proastă. Cei mai mulți se duc la școală ca să poată obține un serviciu bun, să muncească din greu, să își plătească taxele și impozitele, să își cumpere o casă, să economisească ceva bani și să-și dea surplusul pe mâna unui consilier financiar – sau unui expert ca Bernie Madoff.

Cei mai mulți oameni termină școala fără să știe diferența între acțiuni și obligațiuni, între datorie și valoare de piață. Foarte puțini știu de ce acțiunile preferențiale sunt denumite „preferențiale” și de ce fondurile mutuale sunt „mutuale” și care este diferența între fonduri mutuale și coaliția speculanților la bursă sau între fondurile comune de investiții negociabile la bursă și fondul de fonduri. Mulți oameni cred că datoria este rea, și totuși datoria te poate îmbogăți. Datoria îți poate crește profitabilitatea, dar numai dacă știi ce faci. Sunt puțini cei care cunosc

diferența dintre *câștiguri de capital* și *cash flow** și care este mai puțin riscantă. Majoritatea oamenilor acceptă orbește ideea de a merge la școală pentru a obține un serviciu bun și nu știu niciodată de ce *angajații* plătesc taxe mai mari decât *antreprenorii* care sunt proprietarii afacerii. Mulți oameni au astăzi probleme deoarece credeau că locuința lor este un *activ*, când ea este, de fapt, un *risc*. Acestea sunt concepte financiare simple, elementare. Totuși, dintr-un motiv oarecare, școlile noastre omit în mod convenabil unul dintre subiectele necesare unei vieți de succes – subiectul banilor.

În 1903, John D. Rockefeller a creat General Education Board**. Se pare că a făcut acest lucru pentru a asigura o sursă continuă de angajați care aveau întotdeauna nevoie de bani, un serviciu și siguranța locului de muncă. Există dovezi că Rockefeller a fost influențat de sistemul educațional prusac, un sistem proiectat pentru a produce buni angajați și buni soldați, oameni care urmează cu sfințenie ordine de genul: „Fă asta sau ești concediat“ sau „Dă-mi banii tăi ca să am grijă de ei și eu îi voi investi pentru tine“. Indiferent dacă aceasta a fost sau nu intenția lui Rockefeller atunci când a creat General Education Board, rezultatul este că, astăzi, chiar cei cu o educație bună și un serviciu sigur se simt nesiguri financiar.

Fără o educație financiară de bază, securitatea financiară pe termen lung este aproape imposibilă. În 2008, milioane de americani din generația *baby boom**** au început să iasă la pensie într-un ritm de zece mii pe zi, așteptându-se ca guvernul să aibă grijă de ei, atât financiar, cât și medical. Astăzi, mulți oameni au învățat, în sfârșit, că *securitatea locului de muncă* nu înseamnă și *securitatea financiară* pe termen lung.

În 1913 a fost creată Rezerva Federală, chiar dacă Părinții Fondatori, creatori ai Constituției Statelor Unite, erau împotriva unei bănci naționale care să controleze sursa de bani. Fără o educație financiară corectă, puțini știu că Rezerva Federală nu este federală, nu are rezerve

* Balanța disponibilităților financiare, dare de seamă asupra încasărilor și plăților în numerar pentru o anumită perioadă de timp, flux al numerarului, circuit financiar. (N. red.)

** Consiliul General pentru Educație. (N. red.)

*** Persoană născută în perioada de creștere demografică accentuată de după Al Doilea Război Mondial, mai ales în țările occidentale. Termenul a fost creat de editorialista Sylvia Porter de la *New York Post*, în 1951. Sintagma este folosită uneori în context cultural, desemnând o generație care contestă valorile tradiționale. (N. red.)

și nu este o bancă. După ce s-a înființat, au apărut două seturi de reguli referitoare la bani: un set de reguli pentru cei care *lucrau pentru bani* și un alt set de reguli pentru cei bogați care *tipăreau banii*.

În 1971, când președintele Nixon a decis ca Statele Unite să renunțe la etalonul aur, conspirația celor bogați era constituită. În 1974, Congresul American a votat legea ERISA (Employee Retirement Income Security Act)*, care a dus la apariția unor piloni specifici de pensionare de genul 401(k). Această lege efectiv a forțat milioane de muncitori, care se bucurau de planuri de pensionare prin beneficiul definit (DB) furnizat de angajator, să se bazeze pe planuri de pensionare prin contribuție definită (DC) și să își investească toți banii pe care îi aveau pe piața acțiunilor bursiere și în fonduri mutuale. Wall Street avea acum controlul asupra banilor de pensie ai cetățenilor americani. Regulile banilor s-au schimbat complet, înclinând puternic balanța în favoarea celor bogați și puternici. Așa a început cel mai mare boom financiar din istoria umanității, iar astăzi, în 2009, boomul a explodat.

Comentariul cititorilor:

Îmi amintesc când au încetat să susțină banii cu aur. Inflația a luat-o razna. Eram adolescent și abia obținusem primul meu serviciu. Trebuia să-mi cumpăr din banii mei lucrurile de care aveam nevoie atunci – prețul bunurilor a crescut, dar nu și salariile părinților mei.

Discuțiile adulților se învârtteau în jurul întrebării cum s-a putut întâmpla așa ceva. Ei simțeau că asta ar putea însemna căderea întregului nostru sistem economic. A durat un timp, dar iată că am ajuns acolo.

Cagosnell

Ce pot să fac eu?

Așa cum am spus anterior, conspirația celor bogați a creat două seturi de reguli despre bani: vechile reguli și noile reguli ale banilor. Un set de reguli este pentru cei bogați și un altul pentru oamenii obișnuiți. Oamenii care sunt cei mai îngrijorați de actuala criză financiară sunt

* Legea Siguranței Veniturilor Angajaților Pensionați. (N. trad.)

cei care joacă după vechiul set de reguli. Dacă vrei să te simți mai sigur în ceea ce privește propriul viitor, ai nevoie să cunoști noul set de reguli – cele opt noi reguli ale banilor. Această carte te va învăța acele reguli și cum să le folosești în propriul avantaj.

Ceea ce urmează sunt două exemple de reguli vechi ale banilor comparativ cu regulile noi.

REGULA VECHIE: ECONOMISEȘTE BANI

După 1971, dolarul american nu mai era ban, ci un etalon monetar (ceva despre care vorbesc în detaliu în cartea mea *Un IQ financiar mai bun**). În consecință, cei care economiseau deveneau perdantți. Guvernului american i s-a permis să tipărească bani mai repede decât putea să-i economisească. Atunci când un bancher vorbește despre puterea *dobânzii cumulative*, uită să vă spună despre puterea *inflației cumulative* – sau, în criza de astăzi, puterea deflației cumulative. Inflația și deflația sunt produse de guverne și bănci când încearcă să controleze economia tipărind și împrumutând bani din nimic – adică fără nimic de valoare care să susțină banii decât „credința și încrederea”^{***} în Statele Unite.

Ani buni, oamenii de pe tot globul au crezut că obligațiunile emise de Statele Unite sunt cea mai sigură investiție din lume. Ani buni, cei care economiseau cumpărau titluri americane crezând că era cel mai inteligent lucru care putea fi făcut. La începutul lui 2009, obligațiunile Trezoreriei americane primeau o dobândă mai mică de 3%. Pentru mine asta înseamnă că sunt prea mulți bani „dubioși” în lume, că cei care economisesc vor pierde și că, în 2009, obligațiunile americane ar putea fi cea mai riscantă investiție.

În caz că nu înțelegeți de ce, nu vă faceți probleme. Cei mai mulți oameni nu înțeleg, și, din această cauză, educația financiară (sau absența ei) din școlile noastre este atât de importantă. Subiectul banilor, obligațiunilor și datoriei va fi discutat pe larg, mai târziu, în această carte – nu ca în orele de științe economice din liceu. Totuși, este bine de știut că ceea ce a fost cea mai sigură investiție, obligațiunile americane, este acum cea mai riscantă.

* Traducere în română de Alina-Georgiana Sica, Curtea Veche Publishing, București, 2020 (ediția a II-a). (N. red.)

** În original, *Full Faith and Credit*, titlul Articolului IV, secț. I din Constituția SUA. (N. red.)

REGULA NOUĂ: CHELTUIEȘTE, NU ECONOMISI

Astăzi, mulți oameni consumă mult timp învățând cum să câștige bani. Se duc la școală ca să obțină o slujbă bine plătită și apoi consumă ani îndelungați făcând acea muncă pentru a câștiga bani. Și fac tot ce pot ca să îi economisească. Cu noile reguli este mai important să știi *cum să îți cheltuiști banii*, nu doar să-i câștigi sau să îi economisești. Cu alte cuvinte, oamenii care își cheltuiesc banii cu înțelepciune vor fi întotdeauna mai prosperi decât cei care își economisesc banii cu înțelepciune.

Desigur prin „cheltuit“ înțeleg „investit“ sau transformat banii în valori pe termen lung. Cei bogați înțeleg că în economia de astăzi nu poți deveni bogat bătându-ți banii sub saltea – sau, mai rău, într-o bancă. Ei știu că cheia bogăției o constituie investiția în active cu un cash flow bun. Astăzi ai nevoie să știi cum să îți cheltuiști banii pe active care își mențin valoarea, oferă venit, se ajustează odată cu inflația, iar valoarea crește – nu scade. Vom discuta mai în detaliu pe parcursul cărții.

REGULA VECHĂ: DIVERSIFICĂ

Regula veche a diversificării vă spune să cumpărați acțiuni, obligațiuni și fonduri mutuale. Totuși, diversificarea nu îi protejează pe investitori de o scădere cu 30% a pieței de acțiuni sau a pierderilor fondurilor mutuale. Mi s-a părut ciudat că mulți dintre așa-zii „guru ai investițiilor“, oameni care laudă diversificarea, au început să strige „Vinde! Vinde! Vinde!“ imediat ce piața a început să cadă. Dacă diversificarea te proteja, de ce să vinzi brusc, la prețul minim al pieței?

Așa cum a spus Warren Buffett: „O diversificare foarte largă este necesară doar atunci când investitorii nu înțeleg ceea ce fac.“ În final, diversificarea este, în cel mai bun caz, un joc cu sumă zero. Dacă ați diversificat în mod egal, când o clasă de active scade, celelalte cresc. Pierdeți bani într-o parte și îi faceți în cealaltă, dar nu câștigați mai nimic. Sunteți statici. Între timp, inflația, un subiect pe care îl vom discuta în detaliu mai târziu în aceste pagini, merge înainte.

În loc să diversifice, investitorii înțelepți se concentrează și se specializează. Ajung să înțeleagă mai bine ca alții categoria de investiții în care investesc și cum funcționează afacerea respectivă. De exemplu, când investesc în proprietăți imobiliare, unii oameni se specializează în terenuri, iar alții, în apartamente. Deși ambii investesc în ceea ce se